

passioni configurent et conforment. Rursum ii, qui a Deo morbis et erumnis affliguntur, ut Christo hic in cruce, post hanc vitam in gloria conformentur. Sic S. Franciscus, ut narrat Bonaventura, cap. xiv *Vita S. Francisci*, ab angelo Seraphino crucifixum alis suis continente, Christi crucifixi stigmata, id est clavos per pedes et manus vulnusque lateris instar Christi accepit, quia totus in Christi crucifixi amore, imitationem et obsequium transire gestiebat. Erant hi clavi non e ferro, sed e carne mortua calli, instar clavorum, capite scilicet crassiore exstante, et cuspidate acuta interius reflexa, qui sanctum virum ita cruciabant, ut vix incedere posset: sicut nos torquent in incessu calli pedum e carne mortificata, quos Flandri *exteren ooghen*, Galli *niâs d'agache* vocant. « Exereverat, ait S. Bonaventura, in Franciscus insuperabile amoris incendium boni Jesu in lampadibus ignis atque flammarum, ut Seraphicis desideriorum ardoribus ageretur, et per Seraphim stigmata sibi imprimenter cognovit se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis totum in Christi crucifixi similitudinem transfor-

mandum. » Hæc stigmata se propriis oculis in S. Francisci corpore mortuo conspexisse testatus est Alexander IV Pontifex, ex cuius ore idipsum audivit S. Bonaventura.

Facessat ergo impia Bezae blasphemia, qui hoc loco S. Franciscum hisce stigmatibus notatum vocat horrendum stigmaticum idolum, idque falsum et confictum. Verum de hisce stigmatibus non loquitur hic Paulus, nec constat talia, qualia S. Franciscus habuit, in Paulo fuisse: imo illa ejus itinera et labores valde impedivissent. Unde nec imagines Pauli antiquissimæ ea nobis exhibent. Imo Sixtus IV in bulla quadam, quam refert Henricus Sedulius in *Notis ad Vitam S. Francisci*, vetuit sub pena excommunicationis, ne quis Sanctum alium, quam S. Franciscum, pingat cum quinque stigmatibus, qui tamen nuper e S. Dominicæ familia ediderunt Vitam S. Catharinæ Senensis per imagines expressam, asserunt postea Pium V concessisse, ut et S. Catharina Senensis cum iisdem pingatur, uti habent et testantur recentissimæ illæ ejus imagines. Sed nulla Pauli imago ea nobis exhibet, ut dictum est.

Pater non hæc stigmata in manibus et pedibus.

S. Catharina Senensis et im. habuit.

Mihi absit gloriari nisi in cruce Jesu Christi.

Crux est scala beate ÆTERNITATIS.

O longa et fortunata ÆTERNITAS!

AD EPHESIOS.

ARGUMENTUM.

Prior Epistola pars dogmatica tractat de predestinatione.

Prior Epistolæ hujus pars dogmatica est, disputatque profundissime usque ad cap. iv de arcano divinæ predestinationis, illiusque beneficii admiratur. Scilicet primo, quod Deus predestinavit nos homines sibi inimicos reconciliare, itaque per mortem Filii sui. Secundo, quod Gentes atheas in hac predestinatione pretulerit Judæis Deum volentibus. Tertio, quod ita Deus ab æterno sua providentia res disposuerit, ut inter tot myriades hominum, qui tunc in mundo erant, et ante Christum fuerant, soli Ephesii, alique pauci fideles acceptent predicationem et doctrinam Evangelii, fidem, remissionem peccatorum omnemque benedictionem Christianam.

Deinde eos in fide stabilit, carpique Philosophorum ac Poetarum, et suborientes Ephesi simonis Magi, ejusque assecularum errores: nam, ut ait Chrysostomus, multi Philosophorum in hac urbe (Epheso) fuerunt. Dicitur et Pythagoras hinc prodixisse. Illinc est omnis schola Ionica, e qua prodixit Plato. Unde et Platoniorum errores Ephesi grassantes carpit et perstringit hic Paulus, ut ex Epistolæ decursu patebit.

Erat enim Ephesus Asiæ minoris metropolis, idololatriæ, et quæ ex ea sequitur, magiæ et prestigii magiæ ac erroribus dedita. Unde Ephesii conversi a Paulo, coram eo libros magicos plurimos combusserunt, ut dicitur *Act. xix, 19*. Fuit quoque Ephesi celeberrimum templum Dianæ, quam *ἱεράτιον*, id est multimammæam, vocabant: ita enim pingebatur, ut multas haberet mammam, quo significarent eam omnium bestiarum et viventium esse nutricem, ait Hieronymus in *prologo*.

Posterior Epistolæ pars ethica est, qua, a capite iv ad finem Epistolæ, cuique hominum ætati et conditioni recte et christiane vivendi modum prescribit (1). Stylus profundus est et grandilo-

(1) Totius Epistolæ argumentum et tractationem sic constituiti Alliodori: In priori scilicet parte, cap. i-ii, Paulus primo laudat et celebrat immensum mysterii Christi beneficium, per quod omnes in eo credentes salvi et justificati fiunt, cap. i, 8-ix, 10; deinde ostendit quomodo

quos, quia sapientissimus sapientibus scribit contra sapientes Philosophos.

Missa est Roma e carcere per Tychicum diaconum, ut patet cap. iv, vers. 1, et cap. vi, vers. 20, anno Christi 52, ut ait Baronius (2).

Ubi nota: Epistolæ, quas scripsit Apostolus e carcere, quasi concluso utro, plus eructant sapientie et spiritus: anhelans enim ad martyrium, ejusque desiderio æstuans illas scripsit, quasi ultimas et cœternas suas cautiones. Talis est hæc, talis ad Colossenses, talis ad Philippenses, talis denique ad Timotheum secunda. Ex hac sane Epistola, quæ, inquit Hieronymus, subtilissima est, agnoscat Pauli fervorem, profunditatem, spiritum, indignum. Videtur enim musto plenum hic poctus ejus altissima spirare et convolvere, ut sublimitatem conceptuum suorum sermo ejus assequi non possit, nedum exprimere. Hinc præ aliis epistolis hæc longas, implexas, convolutas habet sententias; abundat hyperbatts, anantapodotis, ellipsisibus aliisque quæ dixi *Can. 38*.

Denique occasio scribendæ hujus Epistolæ fuit, quod, sicut prædixerat Ephesii ad se Miletum evocatis Paulus, *Act. xx, 29*, inquit: « Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parentes gregi; et ex vobisipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se: propter quod vigilate, » ita revera acciderit: nimirum ex Judeo-

illud Christi mysterium in unum eundemque Dei populum Judæos et Gentiles coadunare debet, cap. ii, 11-22; postremo declarat se maxime ad Gentes convertendas esse a Deo vocatum, atque in hoc opere laboribus ac vicissitudinibus. Pars posterior varias continet exhortationes, quæ ad pietatem vitamque christianam in universum, cap. iv, 1-v, 20; tum ad singula singulorum Christianorum officia, cap. v, 20-vi, 24.

(2) Hanc Epistolam fuisse encyclicam, id est, non ad Ephesios solos, sed Asiæ minoris Ecclesias plures missam esse, nempe ad Ecclesias in Ephesie urbis vicinia conditas, cumque Ecclesia Ephesina, quam Apostolus tanquam primariam et quasi matrem ceterarum in inscriptione nominaverit, conjunctas, recentiorum interpretum plerique statuant. Eam autem anno 58 exsente scriptam ait Sopp, op. cit. tom. II, pag. 467.

Ephesiorum civitas, magi, et idola converterent.

christianis (cum adverterent per Evangelium suam legem et Synagogam aboleri) qui erant Ephesi, et in reliqua Asia, plures factos esse apostatas et hereticos, qui Pauli hostes infensissimi, ejus et Evangelium et studia omnia evertere conabantur.

Id patet primo, ex eo quod qui ex Asia erant Judæi, primi fuerunt, qui Hierosolymis contra Paulum turbas concitarunt, et in ipsum manus injecerunt, ut dicitur Act. xxi, 27. Secundo, ex eo quod ipse Paulus ad Timotheum cum querela scribit, *epist.* II, cap. I, vers. 15: «Seis, inquit, hoc, quod versi sunt a me omnes, qui in Asia sunt (Judæi scilicet Judaizantes), ex quibus est Phygellus et Hermogenes.» Addit Metaphrastes in sermone *De S. Petro et Paulo*, Phygellum a S. Petro factum (quod tamen non videtur probabile) Episcopum Ecclesie Ephesinæ, eumque Judeos credentes a fide avertisse.

Timens ergo Paulus, ne Gentiles Asiani et Ephesini ad fidem Christi a se conversi, ab hisce lupis educerentur, ad eos, adhuc in Christi fide constantes, hanc scribit Epistolam (ad Gentes enim,

non autem ad Judæos, esse scriptam patet cap. III, vers. 1, et cap. II, vers. 11), ut eos in fide et officio contineat, quod et fideliter præstiterunt.

Testis est S. Ignatius, qui post quadraginta annos ad eosdem Ephesios scribens, eorum in fide constantiam, et hæreseos ac hæreticorum odium hisce verbis dilaudat: «Novi nonnullos per vos transientes habere perversam doctrinam peregrini et maligni spiritus, quibus negasti transitum, ad spargendam zizaniam, obturatis auribus ne reciperetis errorem, quem docent.» Et unde hoc habebant Ephesi, superius indicat, cum ait: «Vos itaque estis ejusmodi a talibus instructoribus eruditi, a Paulo Christi pleno, et fidelissimo Timotheo.» Et iterum: «Honestissimum supra modum laudat (Onesimus Episcopus vester) vestrum decentem compositumque ordinem, quodque omnes secundum veritatem vivitis, et quod nullus sit inter vos hæresis locus, sed nec auditur nomen ullius, quam solius Jesu Christi veri pastoris et magistri, et estis, ut Paulus vobis scripsit, unum corpus et unus spiritus, propterea quod vocati estis in una spe vocationis vestræ.»

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Benedixit Deum, quod per Christum nos prædestinavit, et omni gratia cumulavit, itaque instauravit omnia quæ in cælis et quæ in terra sunt.

Secundo, vers. 11, excitat Ephesios ad laudem Dei, utpote qui eos ad hanc gratiam præ aliis sorte vocaverit.

Tertio, vers. 15, agit gratias Deo ob fidem et charitatem Ephesiorum, orans ut perfectam in Christo sapientiam adipiscantur, scilicet ut penetrent magnitudinem suæ vocationis, Deique potentiam qua eos ad Christum convertit, quaque Christum a morte suscitavit, et supra omnes angelos exaltavit, constituitque caput supra omnem Ecclesiam.

1. Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu. 2. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. 3. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus, in Christo, 4. sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. 5. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, 6. in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo. 7. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ ejus, 8. quæ superabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia: 9. ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo, 10. in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, et quæ in terra sunt in ipso; 11. in quo etiam et nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. 12. Ut simus in laudem gloriæ ejus nos, qui ante speravimus in Christo: 13. in quo et vos, cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, 14. qui est pignus hæreditatis nostræ in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. 15. Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos, 16. non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: 17. ut Deus, Domini nostri Jesu Christi pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis, in agnitione ejus: 18. illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in sanctis, 19. et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus, 20. quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis: et constituens ad dexteram suam in cælestibus, 21. supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. 22. Et omnia subiecit sub pedibus ejus: et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, 23. quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

1. OMNIBUS SANCTIS, — id est omnibus Christianis, qui sancti sunt vocatione, baptismo, debito obligatione: quia in baptismo sanctificati, calati sunt ad sancte vivendum, debentque in

omni vita et conversatione esse sancti, ut dixi Rom. I, 7. Unde explicans subdit: ET FIDELIBUS IN CHRISTO JESU, — id est credentibus in Christum. Est hebraismus: Hebraum

hæpiti-
san. et
obligati-
one.

enim **[220]** *neeman* et nomen est significans fidelem, et participium significans credentem. Rursum, credere in Christo, et credere in Christum, idem sunt, ut dixi. Ubi nota: Coniunctio et est hic explicativa, et significat *id est*, uti et Galat. vi, 16, et Coloss. ii, 8.

3. **BENEDICTUS DEUS.** — Duplīter, ait Hieronymus, hic locus legi potest: «Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi: ut sit benedictus Deus, qui universorum conditor est, et hucusque distinctio; deinceps inferatur, qui est et Pater Domini nostri Jesu Christi. Vel ita, ut Deus et Pater ad Dominum nostrum in commune referatur: Benedictus Deus ejus, qui assumptus est, hominis; et Pater ejus, qui in principio apud Deum fuit Deus Verbum. Non quo alius assumptus homo, et alius sit sermo qui assumpsit; sed quo unus atque idem pro varietate causarum, nunc sublimis, nunc humilis prædicatur.» Simili sensu dicit Christus Magdalene: «Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum: Deum meum, et Deum vestrum.» Joan. xx, 17. Et secundus hic sensus planior est, magisque fluit. Unde correctissima exemplaria inter *Deus* et *Pater* nullam diastolem notant, aut comma interjiciunt.

QUI **BENEDIXIT** NOS, — id est, qui benefecit nobis, copiose cumulavit nos suis bonis et beneficiis. Dei enim dicere non est alicui (alicui enim aurea sepe promittunt, sed parum re ipsa præstant), sed simplex est, sincerum et efficax: Deus enim plura facit et præstat, quam promittat. Idem imitantur viri fideles et cordati.

Benedictio Christi, ait multi-plex et qualis?

OMNI **BENEDIXITIO** (id est omni bono, beneficio et dono, non terreno, ut sunt honores, opes, forma, robur, voluptates: has enim non venit conferre nobis Christus; sed) **SPRITUALI**, — puta fide, gratia, peccatorum remissione, justitia, amicitia Dei, virtutibus, bonis operibus, per ea nos destinando, et si in iis perseveremus, nos ad gloriam æternam eligendo, ut dicatur nobis: «Venite, benedicti, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi,» ait Chrysostomus; hæc enim summa est et extrema benedictio. Unde addit:

IN **COELESTIBUS**, — scilicet donis, puta celestis gratia, celestis vita et moribus nunc, et postea celestis gloria. **Secundo**, S. Hieronymus, «in celestibus,» scilicet locis, inquit, et sedibus (sic enim capitur vers. 20) quas nobis Deus preparavit, et ad quas nos destinat (1); «in» id est per Christum, per Christi sanguinem et merita, non per Simonem Magum, qui se jactabat esse mediatorem, esse Dei virtutem, Act. viii, 10.

Hinc patet, omnem gratiam, omnemque dispositionem ad justificationem, ipsumque fidei initium non tantum esse gratiæ Dei, sed etiam (quod male de fide et fidei initio negarunt non-

(1) *Cœlestibus*, id est æternum in cœlo duraturis. *Cœlestia* hic non sunt bona que in cœlo sunt, sed bona eterna, æterna, et opponuntur rebus terrenis atque caducis.

nullis esse ex meritis Christi. Apostolus enim dicit, quod Deus nos benedixit omni benedictione spirituali in Christo; ergo per Christum omne bonum spirituale nobis obvenit; atqui fides et gratia excitans nos ad credendum, est bonum spirituale, imo omnis boni fons et initium: ergo fides et prima gratia, ipsumque fidei initium obvenit nobis per merita Christi. Ita Augustinus, *De Prædest. Sanctorum*, cap. xix.

Nota, *benedictionem* non tantum beneficentiam, bonum et donum significare, sed largitatem, copiam et abundantiam honorum et donorum, ut dixi II Cor. ix, 6.

Rursum, pro *in cœlestibus* græce est *ἐν τῶν οὐρανῶν*, in *supercoelestibus*, quod aliqui ad Deum referunt, *q. d.* Deus existens in supercoelestibus, id est, in cœlo quod est super omnes cœlos, imo existens super cœlum empyreum in spatii illis vacuis, que supra cœlum et mundum sunt, benedixit nos. **Secundo** et melius, ut dixi, refertur ad nos, *q. d.* Deus nos in cœlestibus donis, vel locis benedixit, ut scilicet per celestia gratiæ bona perveniamus ad celestia gloriæ loca.

Nota *tertio*: Pro *in Christo*, Erasmus et Vatabluri legunt in Græco *Χριστῷ*, *Christo*, *q. d.* ait Vatabluri: Deus benedixit nos omni dono supernaturali, ut tandem locum habeamus in cœlo cum Christo. Sed hæc lectio, uti dura et obscura est, ita est et falsa. Unde Chrysostomus, Theophylactus, Ambrosius, Hieronymus, et passim alii legunt, *ἐν Χριστῷ*, in *Christo*. Hinc rursum videtur Græca exemplaria novi Testamenti magis dubia, varia et corrupta esse quam Latina.

4. **SICUT ELEGIT NOS IN IPSO.** — *q. d.* Deus actu benedixit, id est benefecit, nobis donando suas gratias et dona; sicut ab æterno ad ea nos prædestinavit, et elegit in ipso, id est per ipsum, scilicet Christum et Christi merita prævisa.

Ex hoc capite insignes et graves Theologi contendunt singulos electos ad gloriam esse solo benedictio Dei ad eam electos esse: ita ut ab æterno Deus ante prævisa merita non tantum propria, sed et ipsius Christi, singulos, qui salvabuntur, ad gloriam et salutem hanc efficaciter elegerit. *Deinde* decreverit illos Christo nascituro representare, ut Christus pro his passionem suam et merita offerret. *Tertio*, Christo jam incarnato Deus illi proposuerit singulos a se ab æterno electos, ut pro his merita sua Christus offerret, quibus eis gratiam ac omnia salutis *in* dia impetraret; et mox Christum Patri oblatum pro his merita sua obtulisse dicunt. *Unde quarto*, singulos ex Christi meritis accepisse gratiarum a Christo petitam et impetratam, cui ipsi electi cooperantes per propria merita re ipsa gloriam sint adepti: hunc enim providentiæ ordinem censent esse optimum, et probatur maxime ex vers. 11, ubi sic ait: «In quo etiam et nos forte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.»

An electio et prædestinatio nostra sit facta de merito Christi?

Ecce, inquit, «in quo,» scilicet Christo, «vocati sumus,» quia vocatio et gratia actualis est ex meritis Christi; sed «prædestinati sumus secundum propositum et consilium voluntatis Dei.» Ecce solum Dei propositum ponit causam prædestinationis nostræ, non ergo illa facta est ex meritis Christi.

Verum omīssa questione de meritis propriis, que alii non pauci graves Theologi censent esse prævisa, et causam electionis singulorum ad gloriam, de qua re alibi dicendum est; quod ad presentem locum et questionem de Christi meritis attinet, verius videtur id quod alii illustres Theologi docent, nimirum Christi solius prædestinationem, electionem et incarnationem factam esse sine ullius, etiam ipsius Christi merito, ex solo Dei benedictio, ut docet D. Augustinus, *De Prædest. Sanctorum*, cap. xv; cæterorum vero hominum prædestinationem, et quatenus est prædestinatio, sive prædilectio omnibus communis, et quatenus electio est unius præ aliis, sive aliis neglectis, esse ex meritis Christi, ob qua pluri Deo prædestinare eos et eligere tam ad gloriam, quam ad gratiam. Hoc enim exigunt merita, honor et dignitas Christi, ut scilicet electorum omnium et prædestinatorum primus sit, per quem eligantur cæteri omnes et prædestinentur.

Probat hæc sententia *primo*, quia vers. 3 dixit Apostolus: «Benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo,» id est per Christum; atqui magna, imo maxima, benedictio spiritualis est hæc prædestinatio et electio efficax ad gloriam: quam enim majorem benedictionem a Deo desiderare possim, quam ut sim electus ad beatitudinem, ac consequenter certissimo hæc beatitudo d. mandus? ergo hæc prædestinatio et electio per Christum et Christi merita facta est nobisque obligit.

Secundo, si electio cujusque ad gloriam non est ex meritis Christi: ergo nec prædestinatio gratiæ et mediolorum ad eam assequendam erit ex meritis Christi; hoc autem est falsum, ergo et antecedens, ex quo id sequitur. Sequela majoris probatur: efficax intentio finis necessario imperat et elicit electionem mediolorum ad finem necessariam; atqui hic finis est gloria, media necessaria ad eam sunt gratia, adoptio et merita: ergo si Deus ante prævisa merita efficaciter nos intendit glorificare, efficaciter etiam intendit nos in filios adoptare, gratiam et merita dare, quibus gloriam nobis prædestinatam assequeremur. Sicut qui intendit ire Romam, hoc ipso facit et in confuso intendit transire Alpes, quia Alpium transitus est via et medium necessarium, ut finem, id est Romam, attingat: pari enim modo gratia, justificatio et merita, sunt media necessaria et connaturalia ad finem, id est, gloriam assequendam: incarnatio autem et merita Christi ad hunc finem, id est ad gloriam nostram, non sunt medium necessarium et connaturale, sed

arbitrarium ex Dei libera voluntate, qui hoc medium elegit et instituit, cum alia multa eligere et instituire potuisset. Ergo hoc ipso, quo Deus intendit nos glorificare, intendit et nobis gratiam et justitiam, quasi medium per se ad glorificationem necessarium, dare; non autem hoc ipso intendit dare nobis gratiam et justitiam per merita Christi, qui ea nondum instituit et elegit: ergo si ante merita Christi nos prædestinavit ad gloriam, etiam ante merita Christi prædestinavit ad gratiam, justitiam et adoptionem. Minor probatur hic vers. 3: «Prædestinavit, inquit, nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum:» ergo non tantum adoptio nostra, sed et prædestinatio adoptionis facta est per Christum; quia quando Deus nos elegit ad gloriam, hoc ipso prædestinavit et statuit nos sibi in filios adoptare. Rursum, hic ait: «Elegit nos in ipso,» scilicet Christo: ergo non tantum executio electionis, sed et ipsa electio nostra per Christum facta est.

Dices: Elegit nos in Christo, non qua Christus homo est, sed qua Deus et Verbum ac Sapientia Patris.

Contra: Omnibus pene versibus vocant eum «Jesum Christum.» Jesus autem nomen est, non Verbi qua Deus est, sed qua incarnatum, ait S. Augustinus; est enim nomen hunc homini, Christo scilicet, in circumlocutione impositum; ergo loquitur de Christo ut homine, non ut Deo. **Secundo**, vers. 7 ait: «In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum:» ergo clarum est, eum loqui de Christo homine, qui sum pro nobis sanguinem effudit. **Tertio**, vers. 10, docet quod Deus proposuerit omnia instaurare in Christo, scilicet lapsum hominem restaurando (per hominem enim angelos et omnia restauravit); hoc autem factum esse per Christum hominem; ut homo enim, mediator fuit et redemptor omnium; que omnia rursum magis confirmant sententiam, quam hic probare conamur: si enim Deus proposuit instaurare nos in Christo, ergo etiam prædestinavit et elegit nos in Christo: ipsa enim prædestinatio et electio Dei est ipsum Dei propositum instaurandi nos.

Dices *secundo*: «Elegit nos in ipso,» id est ad habendam fidem in ipso, vel ut nos ipsi, id est Christus et Christi Ecclesie incorporaret.

Contra: Nihil dicit Apostolus de fide, nec de incorporatione: unde ergo illa hic accessit et supplet, cum verba Apostoli per se et nude sumpta plana sint? **Secundo**, «in Christo» idem esse, quod per Christum et Christi merita, docet Ambrosius, Chrysostomus, Photius et alii passim; imo ita se explicat Apostolus vers. 5, 7, 10.

Probat *tertio*, ex cap. iii, vers. 11, ubi Apostolus ait, «prædestinationem sæculorum (id est prædestinationem, qua quos voluit quolibet sæculo prædestinavit et prædefinivit salvare)» factam esse per Christum, id est, per Christi merita prævisa. Ad argumentum petitum ex vers. 11, Christi.

Prima obiectio contra dicta solvitur.

Secunda obiectio non respondetur.

Probat *tertia*, nostram prædestinationem esse et meritis Christi.

respondeo illud in quo, scilicet Christo, non tantum ferri ad vocati sumus, sed etiam ad predestinati, quod sequitur, q. d. Per Christum vocati sumus in tempore, sicut ab eterno per Christum ad hanc vocationem predestinati sumus ex consilio et beneplacito Dei: id enim clare dicit vers. 3, 4 et sequent. cum enim toties nomen Christi hic repetisset Apostolus, noluit hoc vers. 11 semel positum iterare. Adde, non loqui Apostolum hic de electione et predestinatione immediata ad gloriam (quam satis constat factam ex meritis Christi), sed ad gratiam. Unde ait: «Sicut elegit nos ut essemus sancti,» id est, elegit nos ad gratiam, justitiam et sanctitatem. Id magis patet vers. 8. Vide Can. 13.

ANTE MUNDI CONSTITUTIONEM. — Προ καταβολη του κοσμου, id est, ut Hieronymus. ante facta mundi fundamenta. Hoc addit contra Platonicos dicentes Deum creasse omnia non ex nihilo, sed ex materia sibi coeterna et increata.

UT ESSEMUS SANCTI. — q. d. Elegit nos, non ut ventri et veneri serviamus, ut serviant Epieurei, sed «ut essemus sancti,» id est puri, casti, immaculati.

Perstringit hic primo, Platonicos, quos secutus Origenes docuit animas ante corpora exiisse, et vixisse in celo inter angelos, illasque electas a Deo, que ibidem sancte vixerant, ut in sancta corpora in terram mitterentur, ibique fierent magistres animarum peccatricum, que e oculis in corpora sibi similia dejecte sunt, uti refert hic S. Hieronymus. Contra, ait Apostolus nos electos, non quia sancti eramus, sed «ut essemus sancti.»

Secundo, perstringit errorem Semipelagianorum, qui docuerunt Deum illos elegisse ad fidem et gratiam, quos providebat eam desideraturos, acceptiaturos, ea bene usuros, itaque sanctificandos. Contra quos docet Apostolus Deum nos elegisse non ex previsa sanctitate usque gratia, sed «ut essemus sancti,» ut gratia bene uteremur et sanctificaremur. Unde et vers. 11, ait nos predestinos secundum beneplacitum, non nostrum, sed Dei, nosque a Deo non ex prescientia futura bonitatis, sed sorte vocatos esse.

Rursum tertio, Chrysostomus et Theophylactus sic exponunt, q. d. Elegit nos Deus ob virtutem nostram, ut permaneamus sancti. Non enim, inquit, eligitur unus pre altero, nisi qui melior est. Sed respondeo, hoc verum esse apud homines: hi enim meliores eligunt ad officia et dignitates (ac utinam semper); non tamen apud Deum: Dei enim electio a gratia et mero ejus beneplacito pendet, eligique Deus hominem, non quia est melior, sed ut fiat bonus et melior. Secundo, non ait Apostolus, ut permaneremus, sed «ut essemus sancti:» loquitur ergo de prima gratia, eamque docet pure et gratis dari a Deo.

ET IMMACULATI. — Græce ἀμωμοι, id est inculpatis, irreprehensibilibus; ἵψαρι: enim græce repræ-

hensionem significat. Inde ἵψαρι: deus est, inquit Hesiodus, nocte matre, et somno patre progenitus, qui nihil operis edit, sed aliorum deorum opera curiose contemplatur, et si quid in his viderit omissum, aut perperam factum, id in summa cum libertate carpit. Uade opus perfectum dicitur, in quo Momus nihil habet quod redarguat, et irreprehensibile vel iudice Momus: sic hic dicitur: «Ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus,» q. d. Ut essemus omnino sancti et puri, ut non homo aut momus, sed Deus ipse; cujus sincerissimum et exactissimum est iudicium, qui que omnia dicta, facta, imo et cogitata, cordisque fundum penetrat, nullam in nobis graviorem maculam, nevur aut culpam cernat, quam arguat.

Hinc patet primo, in homine iusto et sancto peccata non tegi per justitiam Christi illi imputatam, sed omnino tolli, ita ut Deus ea videre et carpere non possit. Secundo, concupiscentiam in homine iusto non esse peccatum, quod Deus culpare possit. Tertio, ita sancte, integre ac perfecte nos omnia nostra opera facere debere, quasi memores in conspectu Dei nos ea facere, ut Deus eorum inspectur nihil in eis inveniat quod iudicet et dampnet.

IN CHARITATE. — Adamus refert aci elegit, q. d. Elegit nos in charitate, id est per charitatem, quia scilicet dilexit nos. Secundo, Chrysostomus et Theophylactus referunt ad sequentia, ἰς ἀγαπῆς ἡμετερας ἵψαρι, in charitate, id est per charitatem, quia nos amavit, predestinavit nos. Unde et Syrus vertit, per charitatem predestinavit nos sibi. Tertio, planius et facilius refertur ad proxime præcedentia, q. d. Elegit nos Deus ut in sanctitate sine macula et culpa serviamus illi, non ex timore penæ, sed ex charitate et liberali amore, «ut amor Dei, inquit Ambrosius, sanctam faciat nostram conversationem.» Sic et Anselmus.

5. QUI PRÆDESTINAVIT NOS IN ADOPTIONEM FILIORUM PER JESUM CHRISTUM IN IPSUM. — Nota: Idem est, «elegit nos ut essemus sancti, et prædestinavit nos in adoptionem filiorum,» nam Sancti sunt filii Dei adoptivi; Apostolus tamen idem repetit et inculcat, tum quia plenus erat recordatione suavissima tante dilectionis et electionis Dei, tum quia hæc electio et predestinatio Dei licet una sit, multæ tamen involvi: quia per illam Deus elegit et prædestinavit nos ad sanctitatem ad suam amicitiam, ad suam filiationem, ad suam hereditatem: nam formaliter aliud est esse sanctum, aliud esse Dei amicum, aliud esse filium Dei; potuissetque Deus nos eligere ad sanctitatem, et tamen nolle nos adoptare sibi in filios. imo nolle nos evēhere ad suam amicitiam. Quis enim est homo quantumvis sanctus, qui sibi debere putet, ut Deus secum amicitiam ineat, aut fovet, et quasi amicus cum amico agat et conversetur? Dei ergo clementia, gratia et liberalitas fuit, quod per gratiam et charitatem simul et

sanctos, et amicos, et filios nos efficere voluerit, quodque hæc tria charitati indivise annexerit, scilicet justitiam, sive sanctitatem, amicitiam et filiationem Dei.

QUI PRÆDESTINAVIT. — Nota ex S. Augustino, De Prædest. Sanctorum, cap. x, «predestinatio est gratia per Deum preparatio,» quia scilicet creatura rationalis instruitur, dirigitur et ordinatur ut perveniat ad vitam et hereditatem eternam: est enim hæc predestinatio liberale Dei decretum, quo ab æterno decrevit Deus et angelos et homines per casum Adami lapsos ad se vocare, et sine ullis meritis propriis sanctificare, sibi que in filios et heredem adoptare, id est, decrevit eos vocare et adducere ad fidem, gratiam, sanctitatem omnemque perfectionem, et tandem ad gloriam et hereditatem eternam.

Esque duplex hæc predestinatio. Alia completa Sanctorum et Beatorum, tota scilicet illa serie providentiæ Dei gratiarum et mediiorum omnium, ex quibus effectum et consequutum est, ut predestinati a Deo vocarentur, vocati justificarentur, justitiam in justitia libere perseverarent, perseverantes vitam finirent, itaque bearentur et glorificarentur. De hac loquitur sæpe S. Augustinus. Altera predestinatio est non completa, sed inchoata, scilicet ex parte Dei, qua Christianos omnes Deus predestinat ad gratiam christianismi, in qua si perseverare velint, Christianique gratia uti, eique in finem usque cooperari, complebunt suam predestinationem, et beatitudinem ad quam creati et predestinati sunt, assequentur.

De hac secunda loquitur hic Apostolus: idque primo, colligitur ex eo quod totam hanc epistolam inscribit Ephesibus, non eæctis ad gloriam certoque beandis, sed «sanctis et fidelibus in Christo Jesu,» ut ipse ait vers. 4. Omnes ergo Ephesios Christianos vocat predestinatos; inter quos quis asserat neminem fuisse reprobum, aut postea damnatum? quis asserat Apostolum voluisse omnes Ephesios fideles certos reddere de sua perseverantia, de sua salute et gloria, eamque omnibus revelare et propagare?

Secundo, ex eo quod de ipsis dicit vers. 5: «Qui predestinavit nos in adoptionem filiorum,» etc., in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo; et vers. 4: «Sicut elegit nos in ipso, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate.» Ubi clare vides eum loqui electis, non ad gloriam, sed ad gratiam et sanctitatem, per quam adoptamur in filios Dei.

Tertio, ex eo quod cap. iv, vers. 3 et sequent., predestinatos non securos, non certos esse velit, sed vigilas et sollicitos, utpote quorum incerta et dubia sit salus, et in quorum arbitrio sit virtus et vitium, perseverare et cadere, salvari et damnari, ut publice docet S. Chrysostomus hic, hom. 2 in moral.: Vide Can. 13.

Nota hic notari omnes causas predestinationis: primo, efficientem, cum ait, qui, scilicet

Deus, predestinavit; secundo, meritiorum, per Christum; tertio, materialem, nos; quarto, exemplarem, in ipsum, Christum scilicet, ut Christo quasi capiti et exemplari conformemur, hic per Dei cognitionem, amorem et gratiam; in futuro, per gloriam. Ita Anselmus, Ambrosius, D. Thomas, et docte Augustinus, De Prædestinat. Sanctor., cap. xv. Posset secundo, sic accipi, in ipsum, id est, in gloriam Christi, q. d. Christi gloria finis est nostre predestinationis. Tertio, Erasmus et Adamus, in ipsum, id est, in se, q. d. Ut Deus nos duceret in seipsum, et faceret nos unum cura seipso: sed hoc durissimum est; nec enim filii sunt unum cum patre, sed patri conjuncti sunt, non per identitatem nature, aut personæ, sed per filiationem vel adoptionem; ut præcisset. Quinto, notat causam formalem, cum ait: «Secundum propositum voluntatis sue:» hæc enim predestinatio non est aliud quam propositum, sive decretum liberale voluntatis Dei. Scito, finalem, cum ait, «In laudem gloriæ gratiæ sue,» id est ut laudetur gloria, splendor, et, ut Ambrosius legit, claritas gratiæ Dei, vel gloriosa gratia Dei, quia nimirum mirabilior Deus apparuit in redimendo homine, quam in creando. Soptimo, effectus sunt, redemptio, peccatorum remissio, et quod «glorificavit nos,» id est, gratis et charos sibi reddidit, gratia, amicitia, charitate sua nos donando.

SECUNDUM PROPOSITUM (S. Hieronymus vertit, secundum placitum) VOLUNTATIS SUE; — gratios enim est velle, quo nomine Septuaginta Hebræum ψαλλων vertunt et explicant, novis rebus nova verba fingentes, inquit Hieronymus, additque: «vella» componitur à τοσ τοσ δειος, id est a bene et a placito, quod nos dicere possumus beneplacitum; quia non statim omne quod placuit et bene placere potest: sed ibi tantum vella, id est beneplacitum, dicitur, ut ibi quod placuit, recte placitum comprobatur. » Ita Hieronymus.

Ubi nota: Propositum, quod proprie vers. 11 Apostolus vocat προθυαν, vers. 9 vocat vella, hoc est beneplacitum, et vers. 14 rursum vocat προθυαν, id est consilium voluntatis divine: idem ergo sunt propositum, beneplacitum et consilium Dei, liberale scilicet Dei decretum, quo predestinavit, id est statuit et propositum, nos vocare ad fidem et sanctitatem christianissimi per Christum; quod non solis electis, sed omnibus Christianis competit.

6. IN QUÆ (GRATIA) GRATIFICAVIT NOS IN DILECTO FILIO SUO. — Græcum ἡγαπισεν, Calvinus vertit gratiosus, vel acceptos habuit. Hinc enim stabilire nititur suam justitiam imputativam, q. d. Apostolus: Nos re ipsa in nobis sumus peccatores, ideoque Deo odibiles, sed in Christo, id est cooperati justitia Christi nobis imputata, gratiosi et amabiles finis in oculis Dei.

Verum respondeo, ἡγαπισεν non significat gratiosos habuit, ut vult Calvinus, sed gratiosos fecit,

præced., propter eos Christus debuerit consummari, id est, mori in cruce, « ex uno, » scilicet Adamo, « omnes » prognati sunt. Unde non sequitur: Angeli non sunt prognati ab Adamo: ergo non sunt sanctificati, id est, primam suam gratiam non acceperunt a Christo.

Probant *secundo*, quia angelus prius est creatus et gratiam accepit, quam homo aut crearetur, aut peccaret: Christus autem non venisset, nisi peccasset homo; ergo prius decrevit Deus dare gratiam angelo, quam Christum incarnari.

Responderi rursus posset negando consequentiam: licet enim in executione prius dederit Deus gratiam angelo, quam Adæ aut Christo, in Dei tamen præordinatione et decreto omnia hæc facta sunt unico divine voluntatis actu, quo totum hunc rerum ordinem, qui de facto exiit, simul et semel elegit et instituit cum multa contradependentia pro præscientiam conditionatam; ut v. g. decerneret in hoc rerum ordine non creare angelos, nec Adam, nec permittere eum labi, nisi simul prævidens et præordinans Christum, qui ejus lapsus repararet, et qui consequenter sua merita et gloriam ad angelos extenderet: quia decrevit totum hunc rerum ordinem instituire propter Christum, eumque primo intendit, et ad eum cætera ordinavit, quia in Christo staturat maxime ostendere suam potentiam et gloriam: sed hæc questio exactius alibi discutienda est.

Vers. 23. 23. **PLENITUDO EJUS.** — *πληρῶνα*, id est, *complementum*, q. d. Ecclesia, tanquam corpus, est complementum Christi tanquam sui capitis: caput enim corpore completur et perficitur; cum enim caput habet omnia corporis membra, ita ut nullum desit, tunc completum plane est et dicitur. Ita S. Chrysostomus, Ambrosius, Eusebius, D. Thomas, Anselmus.

Amor Christi in Ecclesia. Nota hic unionem et amorem Christi in Ecclesiam: licet enim in se plenissimus sit et perfectissimus, tamen manem se, et quasi membris mutilum caput esse putat, nisi habeat Ecclesiam instar corporis sibi adjunctam. Hinc Christus aliquando vocatur tota Ecclesia, ut dixi 1 Cor. xii, 12. Hinc toties dicitur nos esse, nos crescere, nos agere, nos pati in Christo. Hinc Apostolus ait Christum in se, sequi in Christo vivere. Hinc illa Christi vox: « Saule, Saule, quid me persequeris? » Vide Coloss. 1, 24. Hinc omnis spes et consolatio nostra.

QUI OMNIA IN OMNIBUS ADIMPLETUR. — Est græcismus: *omnia*, id est, quoad omnia, intelligitur enim *κατά*. Sensus est *primo*, Christus in præsentia vita completur omnibus suis membris: singuli enim fideles conferunt ad Christi complementum: completur, inquam, quoad omnia, id est, quoad

omnes gratias, virtutes; non quod singuli habeant omnes, sed quod singuli singulas, ita ut simul collecti habeant omnes: nam in hoc excellit charitas, in illo patientia, in isto castitas, et sic singuli singularum virtutum excellentiam et pietatitudinem ipsi Ecclesie, quæ corpus est Christi, ac consequenter ipsi Christo, conferunt. Ita Hieronymus, Chrysostomus, Anselmus. « Sicut, ait Hieronymus, adimpletur Imperator, si quotidie ejus augetur exercitus, et fiant novæ provincie: ita et Christus; » et Theophylactus: « Christus, ait, quoad manum, impletur in homine misericordie; quoad pedem, in eo, qui Christi amore peregrinatur, vel visitat egros; quoad linguam, in doctore, » sique Christus in omnibus proficit sapientia, gratia et omni virtute, ait Hieronymus.

Secundo, in futura vita Christus omni gloria et omnibus suis electis membris impletur. Ita Hieronymus et Theodoretus.

Potest *tertio* verti cum Valabro et Erasmo, qui *omnia in omnibus implet*: Græcum enim *πανταπῶς* est vocis mediæ, unde tam active quam passive verti potest. Implet ergo Christus omnia in omnibus, quia scilicet facit ut omnes et singuli omnibus virtutibus proficiant et impleantur. Ita Hieronymus (1).

Secundo, quia, ut Chrysostomus in morali, implet Christus omnes Eucharistia et sermone, in quo sunt omnes gratiæ: ipse enim est fons gratiarum. Sed prior sensus est genuinus, q. d. Christus non indiget hoc supplemento corporis Ecclesie, ut qui omnia in omnibus implet; sed amoris est, quod sibi tam arte Ecclesiam uniat.

Nota: Christus per se non omnia complevit, sed Apostolis aliisque verbi Dei præconibus multa complenda reliquit, procuratorem nimirum salutis omnium hominum, ut Christus omnibus suis electis quasi membris completur. Qui ergo salutis animarum incumbunt, quot animas Christo lucificiunt, tot membris Christi corpus, Christumque perficiunt et complent. Que sane magna est dignitas, magnus stimulus, ut singuli solos se conversioni animarum impendant, easque Christo inserant, compleantque Christi corpus ea parte adhuc manem. Sic Coloss. 1, 24, dicit: « Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. » Patiendū ergo et laborandū pro salute proximorum, passionem et labores Christi, ipsunquæ Christi corpus, et Christum ipsum adimplemus.

(1) Rosenmüllerus sic vertit: *Quæ (Ecclesia) est corpus ejus (ab ipso regitur, sicut corpus a capite), cæteris membris, id est, fideles, scilicet fidelium) numerosus illius (Christi), qui omnes homines (cæteræ, neutrum pro masculino) omnibus (scilicet bonis) replet.*

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo docet, Gentiles peccatis mortuos per Christum vivificatos esse, non merito operum, sed gratis per fidem Dei, qui in Christo nos denuo quodammodo creavit ad opera bona peragenda.

Secundo, vers. 11, ostendit, quod Christus Gentes, quæ prius alienæ erant a Deo Deique promissionibus, Judæis in una Ecclesia sibi et Deo conjunxerit.

Inde tertio, vers. 19, concludit, nos jam non esse hospites et advenas; sed esse concives Sanctorum, et domesticos Dei, atque in Ecclesia superædificatos esse supra fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu.

1. Et vos, cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, 2. in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentie, 3. in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus, in desideris carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et cogitationum, et eramus natura filii iræ, sicut et cæteri: 4. Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, 5. et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati), 6. et conresuscitavit, et consedere fecit in celestibus in Christo Jesu: 7. ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitiæ gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est; 9. non ex operibus, ut ne quis gloriatur. 10. Ipsi enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus. 11. Propter quod memores estote, quod aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta: 12. quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo. 13. Nunc autem in Christo Jesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. 14. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceræ solvens, inimicitias in carne sua: 15. legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem, 16. et reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. 17. Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, et pacem iis qui prope. 18. Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem. 19. Ergo jam non estis hospites, et advenæ: sed estis cives sanctorum, et domestici Dei: 20. superædificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: 21. in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, 22. in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

4. **ET VOS, CUM ESSETIS MORTUI DELICTIS ET PECCATIS VESTRIS.** — Supple, « convivificavit Christo, conresuscitavit, et consedere fecit in celestibus, » ut dicit 7. 8 et 9; ibi enim post longam parenthesis (qua de more digreditur et abripitur Paulus vi spiritus et copia rerum, ut dixi *Can.* 38) regreditur et explet sententiam vers. 4 inchoatam, mutata tamen personam secundam in primam; pro vos enim dicit nos (1).

Nota: Pendet hic locus totus a cap. præced.; quia enim ibi vers. 19, dixerat potentiam, quam Deus in Ephesiorum a gentilitate ad christianismum conversione ostendit, esse similem illi potentie, qua Christum suscitavit a mortuis, et constituit ad dexteram suam: hinc hoc loco idipsum

artissime coheret, nec debet divelli hoc caput a præcedenti, ut sensus sit: Qui (Christus, vel Deus) sicut omnes alios beneficiis cumulavit, sic etiam vos, qui, etc.

(1) Juxta Rosenmüllerum, et et vos cum præcedentibus

Contra-
dependen-
tia
angelorum
Adami et
Christi.

Amor
Christi
in Ecclesia.

Christus
in Christum
prodit
et perficitur.

Christus
non complevit
omnia
per se
etiam
per ipso
solos, et
verbi Dei
præcones.